

МАЙСТРИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА

Георгій ГАРАС

Георгий Гарас

Альбом
(На украинском языке)

Автор вступительной статьи
ЯКИВЧУК АВКСЕНТИЙ ФЕДОРОВИЧ

Художник *Зайцев О. М.*
Художний редактор *Ессаулова М. М.*
Редактор *Казарлицький М. Ф.*
Технічний редактор *Бременко З. С.*
Коректор *Пиндюр П. В.*

ВФ 28901. ВЗ № 35. Поз. 38. 1973 р.
Здано до набору 26/VI 1973 р.
Підписано до друку 10/IV 1974 р.
Формат 60×84¹/₁₆. Папір крейдяний.
Фіз. друк. арк. 3. Умовн. друк. арк. 2,79.
Облік.-вид. арк. 1,93. Тираж 40 000. Зам. 3—1745.
Ціна 47 коп.

Видавництво «Мистецтво»,
Київ, вул. Свердлова, 19.

Головне підприємство республіканського
виробничого об'єднання «Поліграфкинг»
Держкомвидаву УРСР, м. Київ, вул. Довженка, 3.

Георгій Гарас

«МИСТЕЦТВО» · КИЇВ · 1974

АВТОР ВСТУПНОЇ СТАТТІ ЯКІВЧУК А. Ф.

Г $\frac{80103-298}{M207(04)-74}$ БЗ - 38-35-73

© ВИДАВНИЦТВО «МІСТЕЦТВО», 1974

Чарівний дивосвіт народного орнаменту здавна вабив людей своєю витонченістю, грою кольорів, життєствердним оптимізмом. Недаремно-бо про нього складено так багато пісень, немало зроблено і наукових розвідок. А на вечорницях і нині дівчата полюбляють вишивати, хоч, здавалося б, фабричні вироби вже давно звільнили їх від цієї копіткої роботи.

Вишивають, звичайно, за готовими зірцями, переймаючи їх одна в одної, і рідко замислюються над тим, хто ж творець тих скарбів? Хто вони, безіменні майстри, що донесли з глибини віків нам у спадок немеркнучої краси перлини? Таке питання ніби й недоречно, бо творцем прекрасного є сам народ. Та серед загалу завжди знаходяться особливо обдаровані умільці, котрі, як губка, вбираючи надбання покоління, помножують їх своїм хистом, своєю творчістю. Вони живуть між нами і часто присвячують цьому мистецтву усе своє життя. Таким от митцем-орнаменталістом на Бу-

ковині був заслужений майстер народної творчості Української РСР Георгій Олексійович Гарас. Близько сорока років творив він нові зразки буковинського орнаменту на основі народних вірців.

Містечко Вашківці у Вижницькому районі Чернівецької області, де 27 лютого 1901 року народився Георгій Гарас, полонить своєю малювничістю, притаманною поселенням передгір'я, своєрідним побутом і колоритністю одягу його мешканців. Серед цієї краси і виростав допитливий хлопець. Він дуже прагнув учитися, та через матеріальні нестатки йому зазедве вдалося закінчити чотирикласну школу. І лише 1912 року, коли батько поїхав до Канади і прислав криваво заробленого гроша, Георгієві пощастило вступити до щойно відкритої Вашківцецької гімназії. Та навчатися довелося недовго, бо на початку першої імперіалістичної війни батька його, як підданого Австро-Угорщини, кидають у табір військовополонених, і весь тягар

утримання сім'ї лягає на плечі найстаршого сина Георгія. Проте і в ті дні юнак не покидає думки про навчання, а у вільні хвилини займається малюванням.

Коли 1916 року російська армія форсувала Черемош, багато військових зупинилося у Вашківцях на відпочинок. Бородатий офіцер-художник, який став на постій в оселі Гарасів, одразу звернув увагу на малюнки хлопця і потім усіляко заохочував його до малярства, давав поради. А як відходив, говорив: повертатиметься з війни — забере Георгія до Києва, в художню школу. Та, видно, війна не пощадила того офіцера, бо у Вашківцях він більше не з'являвся.

У 1921 році повернувся додому батько. Хоч без здоров'я і грошей прибився він до рідного порога, але обов'язки опікуна сім'ї спали з пліч юнака. Тепер, не гаючись, їде він до Чернівців, щоб продовжити навчання. Та як дитині бідняка в боярській Румунії було пробитися до науки? Даремні мрії. Повернувся

він у свої рідні Вашківці й поринув у вир буденщини. Здавалося, що лиха доля погубить його талант. Одначе Георгій не кидає пензля, наполегливо працює, опановує секрети мистецтва.

Заповітною мрією Гараса був жанровий живопис, і він в молоді роки захоплюється ним, та згодом переконується, що покликання його — орнамент. Орнаментика не була чимось новим у житті самодіяльного художника — буковинці здавна є майстрами вишивання і килимарства. Кмітливий хлопець ще змалку приглядався, як матуся вишиває, навіть брався й собі мережити подібні зразки на папері. Помітивши це, дівчата-вишивальниці приходили, аби він і їм виписував такі візерунки.

Буваючи в Чернівцях, він любив відвідувати ярмарки і базари, приглядався до людей, до їхнього одягу. Там він побачив веселкове багатство буковинських узорів, уловив їхні переливи. Виявляється, що сорочки заставнівських селян ясні-

ли рослинними візерунками, шитими бісером, гірські та передгірські — яскравими кольорами геометричного орнаменту. Та поміж них він з тривогою спостеріг і чужинські впливи. Гарас наполегливо творить нові зразки буковинського орнаменту, намагаючись зберегти в них чистоту стилю.

Хоча талант митця яскраво визначився в орнаментиці, він не кидає й малярства. Створені ним портрети Тараса Шевченка, Сидора Воробкевича, Богдана Хмельницького, Устима Кармелюка збуджували в земляків дух непокори, додавали їм віри в прийдешнє визволення. Сигуранца, дізнавшись про це, робить на його квартирі трус, проте митець був готовий до цього і жандармам майже нічого знайти не вдалося.

Після возз'єднання Північної Буковини з Радянською Україною в 1940 році Георгій Гарас повністю віддається улюбленій справі, бере активну участь у художньому оформленні рідного міста. Та не-

довго жилося вільно. Почалася війна, розв'язана фашистською Німеччиною. Буковина знову була окупована загарбниками. Важкі дні довелося пережити художникові. Його заарештували й кинули до концтабору.

...Минули часи лихоліття. Повернулася на Буковину Радянська влада, і перед народним умільцем відкрилися широкі можливості для творчості, для плідної праці.

Він намагається надолужити прогаяне і багато працює. Його роботи експонуються на обласній і республіканській виставках народного мистецтва, прикрашають журнали і експозиції музеїв. За його орнаментами вишивальниці й ткалі з Буковини — Параска Шапка, Марія Гнатишина, Василина Максим'юк, Марія Шапка, дружина художника Євдокія Гарас та інші виготовляють чудові килими і вишивки. Особливо широко і плодовито використовує роботи народного умільця Чернівецька фабрика художніх виробів імені Юрія Федько-

вича. Далеко поза межами України відомі сорочки, скатерки, порт'єри, серветки, виготовлені за зразками Георгія Гараса.

Неповторні узори вашківецького художника знають і за кордоном. Якось в одному з номерів журналу «Радянська жінка» було вміщено ескіз вишивки Гараса. В далекій Канаді він привернув увагу тамтешнього жіноцтва: жителька Вінніпега Ганна Козмоляк, родом з Буковини, вишила подушку, а фото зі свого витвору надіслала авторові орнаменту, ще й просила подати нові взірці. Прохання її він радо виконав, і через деякий час вінніпезькі вишивальниці Ганна Козмоляк, Ганна Матійчук та інші надіслали художникові в дарунок вишивки, зроблені за його узорами. Кілька таких вишивок з Вінніпега можна бачити і в музеях нашої республіки. Крайці з них експонуються у Чернівецькому краєзнавчому музеї, Державному музеї українського народного декоративного мистецтва УРСР, Снятинському літератур-

но-меморіальному музеї відомого письменника Марка Черемшини.

Орнаменти Георгія Гараса здобули визнання завдяки народній основі. Вони близькі й зрозумілі людям. Художник немало зусиль доклав, щоб вивчити особливості, збагнути «секрети» краси народної вишивки і килимарства. Не в одному буковинському селі побував він, поки зібрав ці перлини. Та було б хибним думати, ніби митець у полоні давніх, усім відомих узорів і лиш перелицьовує їх на свій кшталт. Заслуга Георгія Гараса якраз у тому, що він уміє збагачувати народну скарбницю орнаментики своїми зразками. В сучасний орнамент майстер вніс подих нового життя, нові ритми й барви. Ескізам його вишивок і килимів властива яскравість кольорів, гармонійне поєднання яких робить орнамент веселковим, привабливим.

Прекрасне знання тонкощів орнаментики Буковини, її окремих елементів, законів композиції та невичерпна творча фантазія дають

можливість майстрові робити варіації, з кількох елементів, однакових мотивів створювати цілі композиції, різноманітні варіанти, нові зразки, яким притаманна пишнота й багатство, підкреслена барвистість і розкіш народного узору. Геометричні мотиви він доповнює рослинними, геометризуючи їх, чим збагачує види буковинських вишивок. Іноді у вишивкових орнаментах його відчувається і вплив килимарства.

У творчому доробку митця є узорі різних композицій — вузенькі стрічкові, бордюрні, у вигляді розет та килимові, які дають можливість застосування їх ткалями.

Своєю багаторічною творчістю художник, створивши близько трьох тисяч малюнків, збагатив українське мистецтво оригінальними орнаментами художньої вишивки для сорочок, рушників, скатерок, подушечок, орнаментами для килимів та порцелянових тарілок.

Орнаменти Гараса неодноразово друкували журнали «Україна»,

«Радянська жінка», «Народна творчість та етнографія», «Мистецтво», «Огонек» та інші.

...«Прочитала в журналі «Україна» статтю Наталі Кащук, побачила візерунки — і серце затріпотіло, — пише Тамара Доценко з Ізмаїла. — Ну, ви знаєте, як це буває з людиною, коли вона побачить чисту красу. Тепер дехто каже, що це не модно. Гадаю, то вигадка тих, хто не хоче нічого робити...».

У 1966 році творчий доробок митця був представлений на персональній виставці у Вашківцях, а згодом — у Чернівцях. Захоплення відвідувачів засвідчене в щирих записах книги відгуків і побажань.

Визнання таланту окрилило митця. Незважаючи на похилий вік, повний енергії, творчих задумів і поривань, Георгій Гарас продовжував плідно працювати до останніх днів свого життя.

І хоч майстра вже немає, його візерунки продовжують жити у вишивках народних умільців, веселять зір барвистістю народного узору.

